

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון מס' 38 מרחשון תשע"ד

העלון מוקדש לעילוי נשמת רבינו הגדול רשכבה"ג מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצוקללה"ה

פרשת לך לך

עקב פטירתו של רבינו הגדול זיע"א, העלון כולו מוקדש לחידושים על הפרשה מתורתו וספריו, ויהי רצון שיהיה מליץ יושר בעדנו ובעד כל ישראל

מפורש להדיא בזוה"ק בפרשתנו (דף פ' סע"א) "ויהי רעב בארץ, דעד כאן לא הוה חילא דעל ארעא יהיב תוקפא ומזונא בגין דעד כען לא אתקדשת ארעא" וכו'.

ולפ"ז כתב רבינו זיע"א, שלא חטא אברהם אבינו בכך שיצא מהארץ, שלא כדברי הרמב"ן בפרשתנו שנחשב הדבר לו לחטא, כי צריך היה לבטוח בה' שיעזרנו.

"ואעשך לגוי גדול" (יב, ב)

פירש"י "ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלהי אברהם". וביאר **מרן זצוקללה"ה בשו"ת יחזה דעת** (ח"ה סי' נז) על פי דברי הגמ' בכתובות (ק', ב) "כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה". והיינו כמבואר בזוה"ק בכמה מקומות וכפי שכתב החיד"א ב'פתח עינים' (כתובות ק', ב) שמדינות חוץ לארץ נתונות תחת השפעת הכוכבים והמזלות ושרי אומות העולם, כי לשבעים שרים של אומות העולם נתן הקב"ה לכל שר אומה אחת תחת שלטונו, וגם האדמה אשר הם עליה, וכשישראל בגלות בחוץ לארץ כל התורה והמצוות שעושים שם עולים למעלה באויר ארץ העמים לרשות השר השולט במקום ההוא, ומשם יעלו לנוכח פני ה', ובינתים אותו שר נהנה מהם, ולכן אין העבודה נראית לה' לבדו, לפיכך הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה וכאילו עובד עבודה זרה, מה שאין כן הדר בארץ ישראל שהיא תחת שלטון הקב"ה בלבד בכבודו ובעצמו, לכן הוא דומה כמי שיש לו אלוה. [והוסיף רבינו זיע"א שזהו הטעם שתיקנו חז"ל (בברכות ל, א), שהעומד להתפלל בחוץ לארץ צריך לכונן פניו כנגד ארץ ישראל, וכנגד ירושלים, וכנגד בית המקדש ובית קדש הקדשים].

וביאר שלכך נתכוונו חז"ל שהקב"ה אמר לאברהם לעלות לארץ ישראל, ואו "ואעשך לגוי גדול" שהוא מה שאומרים אלהי אברהם, כי רק לאחר עלייתו לארץ ישראל ייחד השי"ת אלהותו עליו, שהדר בארץ ישראל כמי שיש לו אלוה.

"ואת הנפש אשר עשו בחרן" (יב, ה)

פירש"י "שהכניסן תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים". ובשו"ת יביע אומר (ח"א יו"ד סי'

"לך לך מארצך" (יב, א)

במדרש (ב"ר לט, ז) אמרו "לך לך, לך אני פוטר מכיבוד אב ואם, ואין אני פוטר לאחר מכבוד אב ואם". וכתב ה'פנים יפות' שמכאן למדנו שאם אביו דר בחו"ל אין מצות עליית הבן לא"י דוחה מצות כיבוד אביו, שדוקא את אברהם אבינו פטר הקב"ה ממצוה זו כיון שתרח היה בגדר 'אינו עושה מעשה עמך'. ואף שמצוה גדולה היא וכמ"ש (כתובות קי, ב) "כל הדר בחו"ל כמו שאין לו אלוה", ועוד שגם אביו חייב בכבוד ה' וקיום מצוותיו ובכללן מצות העליה לא"י, לכך אמר "אין אני פוטר לאחר מכבוד או"א".

וגם **החכמת אדם** (בשער משפטי הארץ, בינת אדם אות ג') כתב שיש ראייה מהמדרש הנ"ל שמצות כיבוד אב ואם דוחה מצות יישוב ארץ ישראל, ולכן היה אברהם סבור שאסור לו לעלות לארץ ישראל ולהניח מצות כיבוד אב ואם, ולפיכך אמר לו הקב"ה, לך אני פוטרך, כיון שאני מצוה עליך לעלות לארץ ישראל, אבל אחר אע"פ שרצונו לעלות לארץ ישראל אסור משום מצות כיבוד אב ואם.

אך **מרן הגרע"י זצוקללה"ה** (יחו"ד ח"ד סי' מט) כתב שדעת **המהר"ם מרוטנבורג והמבי"ט** שמצות ישוב א"י דוחה כבוד או"א, ולדבריהם יש לדחות הראיה מהמדרש, שבאותה שעה עדיין לא נתקדשה ארץ ישראל, עד שנתנה הקב"ה לאברהם אבינו לאחר שהתהלך בה לאורכה ולרוחבה, וכמו שכתוב בהמשך הפרשה (בראשית יג, יז) "קום והתהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה", וכמבואר במס' ב"ב (ק, א), וכל עוד שלא התהלך בארץ, לא נתקדשה בקדושת ארץ ישראל [וכו"כ המשך חכמה בפרשתנו], ולכן הוצרך הקב"ה לומר לו שהוא פוטר ממצות כיבוד אב ואם, מה שאין כן לאחר.

ב. וב'תורה תמימה' (להלן יב, י) בפסוק "ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה", הקשה על דברי הרמב"ם (בפ"ה מהלכות מלכים ה"ט) שאף שמותר לצאת לחוץ לארץ מפני הרעב, אין זו מדת חסידות, שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כליה למקום. וקשה, שהרי אברהם אבינו שקיים כל התורה יצא לחוץ לארץ מפני הרעב. אמנם לדברי **מרן זיע"א** ניחא, שבאותה שעה עדיין לא נתקדשה ארץ ישראל, והיה מותר אף ממידת חסידות לצאת ממנה לחוץ לארץ מפני הרעב [וכן

המנוח עבני סברי בן מגידה ז"ל
המנוח יצחק בן תמו ז"ל ♦ מרת שמעה בת סאלם ע"ה
המנוח מסעוד בן לאה ז"ל ♦ המנוח אוהד חיים בן יהודית ז"ל

מרת מרצדס בת פרלה ע"ה ♦ מרת שרינה בת לואיזה ע"ה
מרת לאה בת חנינה ע"ה ♦ המנוח בן ציון בן רבקה ז"ל
המנוח אסר בן עובדיה ז"ל ♦ מרת שושנה בת בניה ע"ה
מרת אסנת בת לאה ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאזיה בת תאגיה ע"ה
רחל בת סאלחה ע"ה ♦ צביה בת סרח ע"ה

יט) העיר מרן זיע"א כיצד גיירה שרה את הנשים, והרי בדין גירות צריכים ג' אנשים דוקא כמבואר במס' יבמות (מו, ב). וביאר, שכוונת רש"י שעיקר ההשפעה לגייר את הנשים ולקרנן לתורה נעשתה ע"י שרה. וגם היא היתה מושיבה אותן במים עד צוארן. ועוד, שאין למדין מקודם מתן תורה, וכמ"ש התוס' (מו"ק כ, א ד"ה חג שבעה) בשם הירושלמי. ועוד, שלא היתה זאת גרות ממשי, אלא רק להאמין בהשי"ת ולקבל עליהן שבע מצות ב"ב.

"ואת הנפש אשר עשו בחרן" (יב, ה)

פירש"י "שהכניסן תחת כנפי השכינה". והנה כתבו התוס' ביבמות (קט, ב) שמה שאמרו שם "רעה אחר רעה תבוא למקבלי גרים" היינו דוקא היכא שמשאיים אותם להתגייר, או שמקבלים אותם מיד, אבל אם הם מתאמצים להתגייר יש לנו לקבלם, שהרי אמרו בסנהדרין (צט, ב) שאבותינו אברהם ויצחק ויעקב נעשו על שלא קיבלו את תמנע שבאה להתגייר, והלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו, ויצא ממנה עמלק שציער את ישראל.

ולכאורה הרי אמרו "ואת הנפש אשר עשו בחרן, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים", ומדוע אברהם אבינו שקירב את כולם לא קירב את תמנע?

וביאר מרן זיע"א בשו"ת יביע אומר (ח"ה יו"ד סי' כד) שאפשר שטעמו של אברהם אבינו שלא קיבלה, לפי שחשד בה שאין כוונתה לשם שמים כלל, אלא לשום אישות או כבוד. ואעפ"כ נענשו משום שלא היה להם לרחקה. וכתב שכן מבואר בהגהות היעב"ץ בסנהדרין (צט, ב) שלא קיבלה מפני שלא רצתה להתגייר אלא על מנת שישאנה אחד מהם לאשה, ולא היתה בכלל גרי אמת, וכענין שאמרו שאין מקבלין גרים בימי דוד ושלמה, ולדברי ר' נחמיה אף בדיעבד אינה גיורת, ואף שאין הלכה כמותו מ"מ סבר אברהם אבינו כדעתו. וכיון שאין הלכה כן היתה קפידא על שריחקה. וכתב מרן זיע"א שדוחק להעמיד סברת האבות כר' נחמיה שאין הלכה כמותו, וכמ"ש החיד"א ב"יעיר אזן" (מע' ג, י), שבודאי שאברהם אבינו ידע עיקרי ההלכות על אמיתותן.

"בעצם היום הזה נמול אברהם" (יז, כו)

וביאר מרן זיע"א בשו"ת יביע אומר (ח"ה יו"ד סי' כב) דן בדין גר הבא להתגייר אם מותר להרדימו בסם לפני שימולו אותו לבל ירגיש בצער המילה, וכן יהודי שלא נימול בהיותו קטן מאיזה סבה, אם מותר להרדימו בסם לפני המילה.

והביא דברי שו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' קמ אות ג) שאין לעשות כן כיון שיש ענין שהנימול יצטער מחמת המילה, שכן מוכח מדברי המדרש "נימול אברהם- הרגיש ונצטער כדי שיכפיל הקב"ה שכרו", ונמצא שתחילת מצות מילה היה דוקא ע"י צער.

אך רבינו הגדול זיע"א דחה דבריו, שלא מצאנו שיש חיוב להצטער במילה, ואם הראשונים סברו וקבלו משום חביבות המצוה, וכמו שעשה אברהם אבינו, מהיכא תיתי לומר שהבא לעשות טצדקי למנוע ממנו צער המילה שנוכל לעכב בידו? וכל כה"ג על המחמיר להביא ראיה ברורה, והאמת יורה דרכו שאין הצער מעכב במילה, שכל שמעשה המילה נעשה כהלכה, מה לנו ולצערו של זה.

והגאון באר שבע (סנהדרין, שם) כתב הטעם ע"פ המדרש (פר' וישלח) שתמנע היתה מפיסולי קהל. ולכן לא קיבלה. וכתב היב"א שמ"מ לא היה להם לרחקה, משום שקודם מתן תורה היתה, וגם לא שייך בעכו"ם דין ממזרות.

וביאר מרן זיע"א בשו"ת יביע אומר (ח"ה יו"ד סי' כד) שאפשר שטעמו של אברהם אבינו שלא קיבלה, לפי שחשד בה שאין כוונתה לשם שמים כלל, אלא לשום אישות או כבוד. ואעפ"כ נענשו משום שלא היה להם לרחקה. וכתב שכן מבואר בהגהות היעב"ץ בסנהדרין (צט, ב) שלא קיבלה מפני שלא רצתה להתגייר אלא על מנת שישאנה אחד מהם לאשה, ולא היתה בכלל גרי אמת, וכענין שאמרו שאין מקבלין גרים בימי דוד ושלמה, ולדברי ר' נחמיה אף בדיעבד אינה גיורת, ואף שאין הלכה כמותו מ"מ סבר אברהם אבינו כדעתו. וכיון שאין הלכה כן היתה קפידא על שריחקה. וכתב מרן זיע"א שדוחק להעמיד סברת האבות כר' נחמיה שאין הלכה כמותו, וכמ"ש החיד"א ב"יעיר אזן" (מע' ג, י), שבודאי שאברהם אבינו ידע עיקרי ההלכות על אמיתותן.

והגאון באר שבע (סנהדרין, שם) כתב הטעם ע"פ המדרש (פר' וישלח) שתמנע היתה מפיסולי קהל. ולכן לא קיבלה. וכתב היב"א שמ"מ לא היה להם לרחקה, משום שקודם מתן תורה היתה, וגם לא שייך בעכו"ם דין ממזרות.

"ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון" (יד, יט)

בשו"ת יחיה דעת (ח"א סי' נא) דן מרן זיע"א אודות המנהג שנוהגים בכל תפוצות ישראל להגיש לשלחן בלילי ראש השנה פירות וירקות ידועים, ואומרים עליהם יהי רצון לפי ענין שמותיהם, האם יש להקדים תחלה ברכת הנהנין של הפירות,

האזינו לשיעורי הרב ראובן גולן על פרשת השבוע ב'קול הלשון' בטל' 03-6171001

[להאזנה לשיעורים על חומש בראשית יש להקיש 1-2-48-1-2-1]

המנוחה גרש בן משה ואידס ז"ל ♦ מרת ורדה בת סאלם ע"ה ♦ המנוחה אביעד בן יפה ז"ל

מרת מרים בת יוכבד ע"ה ♦ מרת איטה בת אידס ע"ה
מרת ויקטוריה בת ברטה ע"ה ♦ המנוחה שלמה בן חיים
סלימאן ז"ל ♦ מרת כמיסה בת רחל ע"ה ♦ מרת שמחה
בת חונעה ע"ה

מרת אסתר בת רחמה ע"ה ♦ המנוחה חיים בן נעמי ז"ל
מרת יסמין שושנה בת בלקיס ע"ה ♦ מרת חנה בת
מרים ע"ה ♦ מרת הילה בת פאני ע"ה ♦ המנוחה אברהם
בן גורג'יה ז"ל

מרת רחל בת סימיו ע"ה ♦ המנוחה סעדיה בן יוסף ז"ל
המנוחה אהרון בן סלימן ז"ל ♦ המנוחה שמואל בן רדה ז"ל
המנוחה שמואל סעיד בן השמט ז"ל ♦ מרת רשל רחל בת
נונא ע"ה